

Perustuslakivaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan investointipankin tekemästä ehdotuksesta EU Covid-19 -takuurahaston perustamisesta (EU Covid-19 -takuurahasto)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan investointipankin tekemästä ehdotuksesta EU Covid-19 -takuurahaston perustamisesta (EU Covid-19 -takuurahasto) (U 9/2020 vp): Asia on saapunut perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle.

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan investointipankin tekemästä ehdotuksesta EU Covid-19 -takuurahaston perustamisesta (EU Covid-19 -takuurahasto) (U 9/2020 vp): Perustuslakivaliokuntaan on saapunut jatkokirjelmä UJ 11/2020 vp — U 9/2020 vp mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- finanssineuvos Kristina Sarjo, valtiovarainministeriö
- professori Päivi Leino-Sandberg
- professori Tuomas Ojanen
- professori Janne Salminen

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ JA JATKOKIRJELMÄ

Ehdotus

EU Covid-19 -takuurahaston tuella EIP voisi ehdotuksen mukaan myöntää takauksia pankeille ja kansallisille erityisrahoituslaitoksille, jotta ne voisivat avata ja lisätä luotonantiaan reaalitalouden toimijoille, kuitenkin vaarantamatta rahoitusvakautta. Myös vastatakausten myöntäminen kansallisille erityisrahoituslaitoksille jo myönnettyjen takausohjelmien tueksi voisi olla mahdollista esitetyn takuurahaston turvin. Lisäksi erityisen hauraassa asemassa olevat innovatiiviset yritykset voisivat olla tuen saajina.

Valiokunnan lausunto PeVL 10/2020 vp

Takuurahasto voitaisiin perustaa nopeasti ensisijaisesti jäsenmaiden myöntämien vastatakausten avulla. Tämä olisi esityksen mukaan tehokas, oikea-aikainen ja aidosti eurooppalainen vastaus ennen kokemattomaan kriisiin ja vaikuttaisi välittömästi reaalitalouteen. Tämä merkitsisi myös taakan jakamista jäsenmaiden kesken. Jatkossa jäsenmaat voisivat halutessaan vahvistaa takuurahastoa nostamalla EIP:n pääomaa sen tehokkuuden turvaamiseksi.

Takuurahasto olisi kriisinhallintaväline, jonka avulla EIP-ryhmä voisi nopealla aikataululla ja nykyistä joustavammalla riskinotolla turvata likviditeetin saantia reaalitalouden toimijoille. Mahdollinen pääomankorotus olisi ensisijaisesti väline, jolla tuettaisiin elvytystä ja pidemmän aikavälin kasvua elinkelpoisten hankkeiden rahoittamisessa. Pankin perussääntö ei mahdollista pankin pääoman kohdentamista tällä hetkellä tarvittaviin rahoitusinstrumentteihin, kuten esimerkiksi käyttöpääoman turvaamiseen pk-sektorille, vaan tähän tarkoitukseen tarvittaisiin erillinen taakausjärjestelmä.

Takuurahasto olisi lähtökohtaisesti väliaikainen kriisinhallintaväline. Käyttämättömät sitoumukset voitaisiin jäsenvaltioiden yksimielisellä päätöksellä peruuttaa, mikäli rahaston toimintaa ei enää pidettäisi välttämättömänä.

Takuurahaston toiminnan käynnistämisen edellytyksenä on, että jäsenvaltiot, jotka edustavat vähintään 60 prosenttia EIP:n pääomasta, ovat antaneet sitovat ja asianmukaisesti takaussitoumukset rahastolle riittävän laajuuden ja maantieteellisen kattavuuden aikaan saamiseksi.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto katsoo, että koronaviruksen aiheuttama taloudellinen ja rahoitus-markkinoiden epävakaus on ollut ennakoimaton ja jäsenmaiden talouspolitiikasta riippumaton kriisi. Kriisin poikkeuksellinen luonne on tarpeellista ottaa huomioon tilanteen hallintaan tähtäävissä päätöksissä. Tässä tilanteessa on markkinareaktioiden ja EU:n yleisen uskottavuuden kannalta tärkeää korostaa poliittista valmiutta tarvittaviin taloudellisiin toimiin, solidaarisuutta ja toisaalta korostaa tarvittavien toimien koordinaation tärkeyttä.

Tiukat rajoitustoimet, joihin maat ovat ryhtyneet koronaviruksen hallitsemattoman leviämisen estämiseksi, seisauttavat talouden ennennäkemättömällä tavalla ja koskettavat reaalitaloutta. Etenkin pk- ja midcap-yritysten toimintaedellytyksiin ja rahoituksen turvaamiseen häiriötila vaikuttaa erittäin kielteisesti.

Valtioneuvosto suhtautuu vallitsevassa tilanteessa myönteisesti eurooppalaisiin ratkaisuihin, joilla tuettaisiin Covid-19 johdosta vaikeuksiin joutuneita yrityksiä turvaamalla niiden rahoituksen saannin EIP:n yhteyteen perustettavan takuurahaston tuella. Tuen antamisen lähtökohtana tulee olla, että tuen saavalla yrityksellä on pidemmän aikavälin kannattavan liiketoiminnan edellytykset.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että kriisihallintaväline olisi luonteeltaan väliaikainen. Takuurahaston nojalla myönnettävä tuki tulisi rajata koronasta johtuvaan poikkeukselliseen tilanteeseen.

Valiokunnan lausunto PeVL 10/2020 vp

Valtioneuvosto pitää myös tärkeänä, että takuurahastoon osallistuvan jäsenmaan enimmäisvastuu mahdollisista tappioista rajataan enintään kunkin jäsenmaan omaan osuuteen itse rahastossa.

Takuurahaston perustamista koskevan aloitteen kaikki yksityiskohdat eivät ole vielä tiedossa. Suomen mahdollisesta osallistumisesta rahastoon päätetään vasta sen jälkeen, kun yksityiskohdista ja ehdoista on saatu riittävä selvitys.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Perustuslakivaliokunta toteaa valtioneuvoston tavoin pitävänsä tärkeänä, että takuurahastoon osallistuvan jäsenmaan enimmäisvastuu mahdollisista tappioista rajataan enintään kunkin jäsenmaan omaan osuuteen itse rahastossa. Valtioneuvoston kirjelmässä arvioidaan, että Suomen takausvastuu takuurahastosta olisi enintään noin 370 miljoonaa euroa.

Perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että käsillä oleva kirjelmä tarjoaa vain pääpiirteittäisen selvityksen valtioneuvoston kannoista sekä ehdotuksen suhteesta perustuslakiin; takuurahaston perustamista koskevan aloitteen yksityiskohdat eivät ole vielä edes valtioneuvoston tiedossa. Suomen mahdollisesta osallistumisesta rahastoon päätetään vasta sen jälkeen, kun yksityiskohdista ja ehdoista on saatu riittävä selvitys. Perustuslakivaliokunta pitää tätä myös valtiosääntöoikeudellisista syistä välttämättömänä.

Perustuslakivaliokunnan mielestä asian perustuslaillinen arviointi on edellä mainituista syistä enenaikaista. Valiokunta viittaa asian arvioinnin perustuvan aikanaan niihin näkökohtiin, jotka valiokunta esitti pöytäkirjakannanottona 6.4.2020 (PeVP 27/2020 vp). Valiokunta kuitenkin huomauttaa korostaneensa käytännössään paitsi Suomen vastuiden kokonaismäärää myös niiden toteutumisen todennäköisyyttä (PeVL 3/2013 vp ja PeVP 52/2014 vp). Viimeksi mainittuun viitaten valiokunta ei pidä asian valtiosääntöoikeudellisen arvioinnin kannalta ongelmattomana saamassaan lisäselvityksessä esitettyä näkökohtaa, jonka mukaan takuurahastoon liittyvät järjestelyt ovat vallitsevassa markkinatilanteessa lähtökohtaisesti erittäin korkeariskisiä.

Valtioneuvoston jatkokirjelmässä on tehtävä nyt käsillä olevaa kirjelmää seikkaperäisemmin selkoa sekä ehdotuksen oikeusperustasta ja Suomen kannasta siihen että ehdotuksen suhteesta perustuslakiin perustuslakivaliokunnan käytäntö huomioiden.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Perustuslakivaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä valtiosääntöoikeudellisia näkökohtia.

Valiokunnan lausunto PeVL 10/2020 vp

Helsingissä 29.4.2020

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Johanna Ojala-Niemelä sd
varapuheenjohtaja Antti Häkkänen kok
jäsen Bella Forsgrén vihr
jäsen Maria Guzenina sd
jäsen Olli Immonen ps
jäsen Hilikka Kemppi kesk
jäsen Mikko Kinnunen kesk
jäsen Anna Kontula vas
jäsen Markus Lohi kesk
jäsen Mats Löfström r
jäsen Wille Rydman kok
jäsen Tuula Väätäinen sd
varajäsen Johannes Koskinen sd
varajäsen Leena Meri ps
varajäsen Iris Suomela vihr

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Matti Marttunen